

Posudek na dizertační práci:

Tomáš Bandžuch: Německé státoprávní projekty v českých zemích na podzim 1918 (K činnosti zemských vlád Deutschböhmen a Sudetenlandu). Ústav politologie, FF UK, Praha 2017, 318 str.

Tomáš Bandžuch se ve své dizertační práci věnuje dvěma německým provinciím v českých zemích a jejich krátké existenci v prvních poválečných týdnech. Jeho cílem je „detailní deskripce a následná komparace“ (s. 14) vybraných témat politiky obou provincií. Práce je členěna do šesti kapitol. Po úvodu se autor soustředí na rekonstrukci národnostního konfliktu v českých zemích od poloviny 19. století s důrazem na formulaci a proměny německé národní politiky a jejích plánů budoucího uspořádání českých zemí. Hlavní část práce představují kapitoly 4 a 5 věnované provinciím Deutschböhmen a Sudetenland. Obě kapitoly jsou strukturovány stejně – autor se zabývá vznikem příslušné státní správy, přebíráním úřednictva, vztahy provincií s rodící se československou republikou a s Německem, budováním vlastního vojska (Volkswehr) a finanční situací. Nakonec v obou případech zmiňuje alternativní koncepce, tedy radikálně levicové představy a specifická regionální hnutí v rámci obou provincií (Chebsko, resp. Hřebečsko). Práce je ukončena závěrem, seznamem použité literatury a obrazovou přílohou.

Autor v úvodu práce upozorňuje, že se v tomto případě jedná o problematiku dosud málo zpracovanou, resp. zpracovanou převážně v rámci drobných studií či jako součást větších přehledů. Z tohoto hlediska je volba tématu důležitá a může si klást nárok zaplnit některá bílá místa v našich znalostech. Souhlasit lze s přístupem, který chce autor podle vlastních slov aplikovat: nepovažovat obě provincie za kuriozitu, odsouzenou od začátku k neúspěchu, ale pokusit se porozumět jednání aktérů v jejich konkrétní historické situaci. V této souvislosti čtenář oceňuje podrobné vylíčení rozhodujících okamžiků na půdorysu vybraných témat vývoje obou provincií

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD Univerzita Karlova

v průběhu několika týdnů od posledních dnů války až po obsazení obou území československým vojskem.

Na druhou stranu však práce vykazuje i nedostatky zásadnějšího rázu, které níže shrnuji do dvou hlavních okruhů:

Práce s literaturou a prameny: seznam použité literatury je rozsáhlý, při bližším pohledu se nicméně ukazuje, že autor v centrálních částech práce vychází spíše ze starších titulů, v první řadě z práce Jana Opočenského, publikované v roce 1927. Ta je sice stejně jako další Opočenského práce z této doby významným počinem rodící se československé historiografie, nicméně je nutné ji v současné době považovat spíše za dobový titul než za klasického zástupce sekundární literatury. Především pro obecnější kontext zpracovávané tematiky (otázka národní identity) čtenář postrádá i některé anglickojazyčné tituly (Tara Zahra, Pieter Judson, Jeremy King či Mark Cornwall).

Za problematickou však považuji především tu skutečnost, že autor, jakkoli předložil v podstatě historickou práci, zcela rezignoval na archivní výzkum. Přitom právě v tomto případě se nabízí archivní fondy jak v rakouském státním archivu (dokumenty vlády Deutschböhmen, materiály ústředních orgánů Německého Rakouska, popř. osobní fondy jednotlivých vrcholových politiků jako např. Lodgmana), tak i českém národním archivu (zde především fondy ministerstva vnitra), v AMZV či Archivu KPR. Nezmínit nelze ani oblastní archivy. Autor se ve své práci spoléhá téměř výlučně na zápisy z jednání zastupitelských orgánů, což zároveň odráží i jeho úzké pojetí politiky: ta je redukována pouze na procesy, odehrávající se v prostředí vrcholných zástupců stranické politiky.

**FAKULTA
SOCIÁLNÍCH VĚD**
Univerzita Karlova

Tato optika vede k tomu, že autor pouze shrnuje poznání, známé z dosavadní literatury. Přitom i z práce samotné a z autorových závěrů vyplývají některá témata, jejichž kritické zpracování by mohlo znamenat skutečný příspěvek k našemu poznání – mám zde na mysli především otázku, na niž autor sám na některých místech naráží, totiž vztah obyvatelstva k projektům národních elit v době rozpadu „starého“ Rakouska a pokusů nově utvořit prostor střední Evropy. Neúspěch projektu obou provincií totiž ležel, mimo jiné, i v nezájmu širokých vrstev obyvatelstva o tuto národní politiku v bezprostředně poválečné době a s tím související neschopností této politiky mobilizovat obyvatele, jejichž hlasem chtěly politické elity hovořit. Tento nezájem, neporozumění a míjení se mezi představami většinového obyvatelstva a politickými elitami zůstávají právě pro případ německé iredenty koncem první světové války v řadě ohledů neprozkoumanou oblastí.

K drobnějším prohřeškům patří zbytečné používání odkazů na online dostupné prepisy jednání v případě, kdy máme k dispozici kritické edice příslušných pramenů (především příslušné svazky *Aussenpolitische Dokumente der Republik Österreich 1918–1938* a řady *Dokumenty československé zahraniční politiky*). Z české literatury překvapí, že na místě, kde autor zmiňuje obtížné hledání centra nové provincie Deutschböhmen, zcela opomíjí nejnovější práci k danému tématu (Kristina Kaiserová / Miroslav Kunštát, eds.: *Hledání centra*), zbytečně rušivě působí i odkazy na práce zaměřené spíše na širokou veřejnost a začínající vysokoškolské ročníky jako je český překlad Müllerových *Dějin Německa*. Navrhoval bych také nalézt odkaz na novější text než na ten, který je uveden v pozn. č. 802. A v neposlední řadě by stálo za úvahu redukovat odkazy na nepublikované kvalifikační práce (včetně magisterských prací). Skutečně neexistuje relevantní odborná literatura k jednotlivým tématům?

Metoda práce: autor pojímá svoji práci jako komparaci. Není však zcela jasné a zdůvodněné, proč volí právě tento přístup. K čemu chce srovnáním obou provincií dospět? A především – je toto srovnání vhodné a může přinést nějaký nový poznatek? Vkrádá se totiž podezření, že přes veškeré rozdíly nepředstavují obě

**FAKULTA
SOCIÁLNÍCH VĚD**
Univerzita Karlova

provincie dostatečně odlišné typy určitého fenoménu, které by opravňovaly komparaci.

Otázky vyvolává i provedení komparace samotné. Autor věnuje provincii Deutschböhmen dvojnásobný prostor než zemi Sudetenland, v jejímž případě tak některé kapitoly (např. o finančních problémech) mají rozsah necelé jedné strany. Navíc v případě Deutschböhmen autor přechází mezi rovinou zemskou a celorakouskou, popř. přechází nepozorovaně na centrální rovinu vztahů mezi Německým Rakouskem a Československem. Pokud autor zamýšlel předložit komparativní studii, měl věnovat větší pozornost výběru komparovaných případů a zdůvodnění tohoto výběru

Shrnutí: Autor předložil detailní práci, opírající se nicméně téměř výlučně o vzpomínkovou a sekundární literaturu, doplněnou zápisy z jednání zastupitelských orgánů. Ve výsledku tak nepůsobí jeho závěry originálně, ani podstatným způsobem nerozšiřují naše znalosti tématu. Pouze shrnují současný stav poznání. Práce nedisponuje ani originálním přístupem k problematice, komparace obou provincií, její zdůvodnění, a především přínos jsou podle mě sporné. Zbývá tak v úvodu práce slíbená „detailní deskripce“. Ta by nemusela být zcela závadná – jakkoli od dizertační práce je nutné požadovat více než jenom popis – pokud by přinesla alespoň nové poznatky na základě detailního archivního výzkumu.

Domnívám se nicméně, že práce může být obhájena. Hodnotím ji stupněm **dobře**, v případě výborné obhajoby **velmi dobře**.

doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D.

Tachlovice, 24. 10. 2017